

Dziedzictwo obok Mnie - poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach / zespół redakcyjny Narodowego Instytutu Dziedzictwa Aleksandra Chabiera, Anna Koziół, Bartosz Skaldawski. – Wydanie drugie poprawione, stan prawny obowiązujący 30 listopada 2019 r. – Warszawa, 2020

Spis treści

WPROWADZENIE	8
Czym jest dziedzictwo kulturowe	9
Dlaczego warto zarządzać dziedzictwem kulturowym w gminie	12
Udział gmin i innych interesariuszy w zarządzaniu dziedzictwem	13
I. ROZPOZNANIE ZASOBU I TWORZENIE BAZY WIEDZY O LOKALNYM DZIEDZICTWIE	18
I.1 Identyfikacja zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego	20
Zabytki nieruchome	21
Zabytki ruchome	22
Muzealia	22
Archiwalia i zabytkowe księgozbiory	22
Krajobraz kulturowy	23
Dziedzictwo niematerialne	24
I.2 Rozpoznanie zasobów lokalnego dziedzictwa i ocena ich wartości	30
Wartości bazowe dziedzictwa materialnego	31
Ocena wartości bazowych dziedzictwa materialnego	32
Wartości bazowe dziedzictwa niematerialnego	34
Wartości społeczne i ekonomiczne dziedzictwa kulturowego	34
Szacowanie wartości społecznych dziedzictwa kulturowego	38
Szacowanie wartości ekonomicznych dziedzictwa kulturowego	39
I.3 Diagnoza stanu zachowania i zagrożeń lokalnego dziedzictwa	46
Zagrożenia dla elementów dziedzictwa i ich wartości	47
Diagnoza stanu zachowania elementów dziedzictwa - propozycja działań dla gminy	50
II. ROZWÓJ LOKALNY - POTENCJAŁ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	58
II.1 Dziedzictwo kulturowe w procesach rozwojowych gminy	58
Dziedzictwo w procesach rozwoju lokalnego	59
II.2 Rozpoznanie potencjału rozwojowego dziedzictwa w gminie w procesie programowania rozwoju lokalnego	61
II.3 Rozpoznawanie barier związanych z wykorzystaniem dziedzictwa w rozwoju i przezwyciężanie ich	69
Bariery w procesie zarządzania dziedzictwem	69
Rozpoznawanie i ocena kluczowych barier rozwoju - zastosowanie w odniesieniu do dziedzictwa	74
Pokonywanie barier związanych z dziedzictwem	76

III. PLANOWANIE I WDRAŻANIE ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM	80
- METODY I NARZĘDZIA	80
III.1 Prawa i obowiązki w zakresie ochrony zabytków i opieki nad nimi	82
Podstawy prawne ochrony zabytków	82
Ochrona zabytków i opieka nad nimi	84
Organizacja systemu ochrony zabytków	86
Formy ochrony zabytków	89
Wpisy indywidualne a wpisy przestrzenne (obszarowe)	91
Skreślenie z rejestru zabytków	93
Skutki prawne wpisania zabytku do rejestru	94
Pomnik Historii	99
Park kulturowy	100
Ustalenia ochrony w dokumentach planistycznych i tzw. decyzjach inwestycyjnych	103
Gminna ewidencja zabytków	109
Środki nadzoru konserwatorskiego	114
Sankcje za naruszenie przepisów z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	119
Wybrane aspekty związane z ochroną zabytków archeologicznych	121
III.2 Przeciwdziałanie najczęściej występującym zagrożeniom	128
Szukanie dla zabytku nowej funkcji, szanującej autentyczność i integralność	131
III.3 Kiedy i jak tworzyć strategię zarządzania dziedzictwem	
- programowanie rozwoju	136
Programowanie rozwoju - istota procesu	136
Modele programowania rozwoju lokalnego	138
Model smart programowania rozwoju lokalnego i możliwe ujęcie w nim problematyki dziedzictwa	140
Dziedzictwo w wybranych dokumentach JST	145
Cele rozwoju a cele zarządzania dziedzictwem	153
Monitoring	160
III.4 Narzędzia stymulujące przedsiębiorczość lokalną i gospodarkę	165
Narzędzia wspierania przedsiębiorczości	165
Przedsiębiorczość społeczna	169
Klasy - możliwość kooperacji w oparciu o dziedzictwo	170
Możliwości wykorzystania dziedzictwa i tworzenia inicjatyw gospodarczych	170
III.5 Udział społeczności w zarządzaniu dziedzictwem - mechanizmy i metody partycypacji	180
Uczestnictwo społeczności w zarządzaniu dziedzictwem - partycypacja społeczna i publiczna	180
Etapy procesu partycypacji publicznej	183
Budowanie strategii komunikacyjnej wspomagającej działania na rzecz dziedzictwa	191
Znaczenie roli liderów życia społecznego we współrzędzeniu gminą	193
III.6 Narzędzia socjologiczne - metody i sposoby stosowania	196
III.7 Narzędzia upowszechniające wiedzę o dziedzictwie i aktywizujące społeczność	202

Edukacja a rozwój społeczny	202
Edukacja a rozwój gospodarczy	203
Przegląd narzędzi i metod wykorzystania dziedzictwa w rozwoju turystyki, edukacji i promocji gminy	204
III.8 Narzędzia finansowe wspierające zarządzanie dziedzictwem lokalnym, czyli jak zdobyć dofinansowanie	221
Część I Od pomysłu do projektu, czyli na co można uzyskać dofinansowanie	222
Część II Wskazówki praktyczne - metody i narzędzia	225
Część III Nie pisz wniosku sam - współpracuj z innymi	228
Część IV	
A) Środki pomocowe z budżetu państwa	230
B) Środki pomocowe z funduszy europejskich	240
IV. ZAŁĄCZNIKI	256
1. Określanie wartości dóbr kulturowych światowego dziedzictwa UNESCO	258
2. Ochrona dziedzictwa niematerialnego: lista krajowa i kryteria wpisu	260
3. Wykaz praw i obowiązków gmin dotyczących dziedzictwa	263
4. Przykładowy kwestionariusz wywiadu	286
5. Studium ochrony wartości kulturowych i jego rola w kształtowaniu polityki konserwatorskiej i wspieraniu promocji gminy	291
6. Wykaz skrótów	297
AUTORZY	298

oprac. BPK